

Stichting Vredeseducatie
Peace Education Projects

Jaarbericht 2023

DEMOCRATIE
FABRIEK

We moeten meer praten met PVV-stemmers: suggesties voor een gesprek

Suggesties voor een gesprek

door Jan Durk Tuinier

We zitten er al jaren middenin en het wordt met de dag sterker. Dat we direct of zijdelings betrokken raken bij heftige discussies of debatten met mensen die PVV (willen) stemmen. Het hoort bij democratie. Kenmerkend is dat veel mensen het discriminerend taalgebruik overnemen omdat het gedachtegoed van de PVV is genormaliseerd. Wilders aait zijn kat in het jeugdjournaal, de PVV vormt de grootste fractie in de Tweede Kamer en Wilders zal er alles aan doen om over enkele maanden met zijn kabinet op het bordes te staan.

Ik bewonder de mensen die tot de groepen behoren die al jaren de vooroordelen, negatieve generalisaties en vernederingen verdragen en toch proberen te studeren, te werken, kinderen op te voeden en hun leven vorm te geven in de wijk of het dorp waar ze wonen. Daar zou ik deze bescheiden bijdrage aan het gesprek aan willen opdragen. We kunnen ons voorstellen dat heel veel mensen er niet op zitten te wachten om een debat met een PVV-stemmer in de familie, op school of het werk aan te gaan.

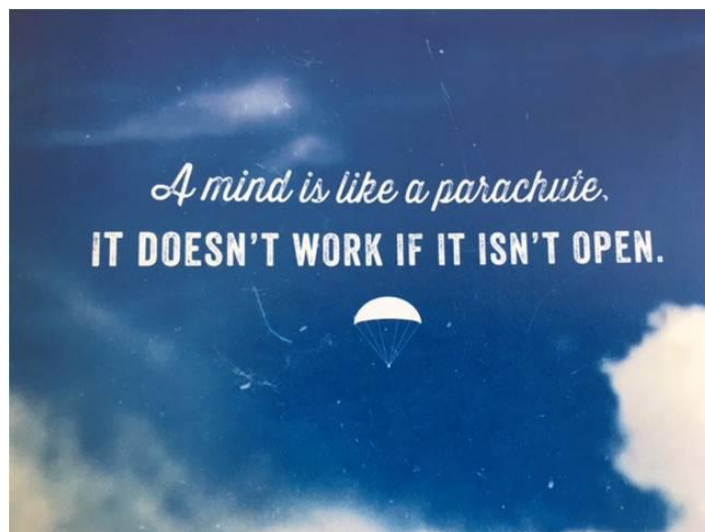
We hoeven niet van elkaar te houden en we hoeven geen vrienden te worden, maar we kunnen wel met elkaar proberen samen te werken, dezelfde familie te delen, samen te sporten en in dezelfde straat of wijk te wonen.

Zo werkt het in de Nederlandse democratie. Het is een project in wording, het is mensenwerk, in de ogen van veel mensen zijn er nogal wat verbeteringen nodig. De democratie is ontwikkeld om mensen met verschillende en vaak tegengestelde belangen, meningen en ambities de kans te geven om op een vreedzame wijze met elkaar samen te leven. Daarom moeten we met elkaar het gesprek voeren om onterechte angsten om te zetten in vertrouwen en maatschappelijk onrecht aan te pakken. Dat lijkt utopisch maar het gebeurt dagelijks om ons heen wanneer mensen de moeite nemen met elkaar te praten en naar elkaar te luisteren. Daarom hier enkele suggesties.

Toch is het nodig.

In de eerste plaats om de vicieuze cirkel van rancune om te doorbreken. Het uiten van beledigingen en andere vormen van woede, leiden nooit tot enige vorm van oplossing van de problemen in de maatschappij. Een andere reden is dat we alleen samen iets kunnen ondernemen tegen het cynisme, de angst voor bedreigingen, de bestaansonzekerheid en het wantrouwen in de overheid.

1. Stel in het gesprek niet je eigen gevoel of mening voorop maar verdiep je in de ander. Luister, blijf vriendelijk en kijk de ander aan. Er kan een neiging zijn om mee te gaan in het boze of grove taalgebruik van de ander, omdat je misschien zelf ook verontwaardigd bent. Doe dat niet, wees beleefd en spreek de ander met u aan.

AI beeld PVV

2. Zeg niet wat er fout is aan de mening van de ander, zelfs wanneer deze fel of met agressie wordt geuit. Wijs de ander ook niet af met non-verbaal gedrag: trek geen afkeurend gezicht bij een opmerking.
3. Probeer verwijten te vermijden. Corrigeer onnadrukkelijk bepaalde termen door eigen woorden te kiezen. Maak van 'Marokkanen': "Nederlanders van Marokkaanse afkomst. Veel mensen met wortels in een ander land, zijn Nederlander, die hier geboren zijn".

AI Beeld BBB

4. Laat de ander denken maar wees wel duidelijk: "Ik ben het helemaal niet met u eens maar ik ben geïnteresseerd in uw mening". Luister goed naar wat er wordt gezegd en vraag door. Hoe bedoelt u dat? Heeft u dat wel eens meegemaakt? Hoe moet die maatregel dan worden uitgevoerd? Zou u daar zelf ook aan mee willen doen?

AI beeld NSC

5. Laat door uw manier van vragen zien dat u open staat voor andere meningen maar wel een eigen overtuiging hebt. Probeer consequenties van opmerkingen te doorzien: "Wanneer de vrijheid van meningsuiting voor u alles betekent, hoe kan het dan dat de PVV de Koran wil verbieden?".
6. Dehumaniseren, bijvoorbeeld door het vergelijken van mensen met bepaalde dieren zoals insecten, is iets wat we altijd direct weerspreken. "Zo wil ik niet over vluchtelingen praten, het zijn mensen die hun huis en land hebben verlaten".

AI beeld VVD

7. Laat merken dat je actief luistert en onderbreek de ander niet. Geef aandacht aan emoties van de ander: "Ik zie dat dit je woedend maakt". Ga daarna in op het verhaal. Probeer meningen en feiten uit elkaar te houden. Niet wat Geert Wilders zou zeggen of denken is van belang, maar wat de gesprekspartner heeft

meegemaakt of denkt.

8. Benoem problemen op een andere manier. Van 'Zwarte Piet en tradities afpakken', naar een sinterklaasfeest waar iedereen zich veilig voelt. Van: 'niet meer in het donker langs asielopvang durven fietsen', naar hoe kunnen we een veilige wijk of dorp maken.

AI beeld GroenLinks/PvdA

9. Ga niet in op verwijten en trek ze niet persoonlijk aan. Dat is moeilijk als de verwijten wel persoonlijk bedoeld zijn. Ontstaat er toch alleen maar gescheld op de linkse elite, de moslims en de buitenlandse profiteurs? Ga er helemaal niet op in, probeer af te leiden. Vraag: "Wat gaan jullie doen met kerst?" Antwoord: "De kinderen komen en we koken met elkaar". Direct is een andere temperatuur van het gesprek voelbaar.

10. Tot slot kan de overdrijving een belangrijke manier om in een gesprek de zaak op scherp te zetten. Maak het groter en breder zodat er een absurde situatie ontstaat. Het kan ontspannend werken in het gesprek en er ontstaat ruimte voor nuances. Gebruik als het even kan humor, het werkt ontspannend en is een krachtig middel.

AI beeld VOLT

"Het moet maar eens uit zijn met al die moslims", zegt de man in de straat terwijl hij zijn auto wast. "Ja", zeg ik, "ze krijgen nu ook al de schuld van de natte zomer". "O ja?", zegt de man ongelovig en dan heeft hij het door. "Niet overdrijven hè", zegt hij lachend. "Dat vind ik nu ook als het om de moslims gaat: je moet niet overdrijven". "Maar Wilders zegt dingen hardop die niemand durft te zeggen". "Dat klopt, dat doe ik ook, maar als iets waar is voor enkele mensen, geldt dat nog niet voor de hele groep".

AI beeld PvdD

Praat over uw pogingen met anderen en probeer bij te leren. Wanneer het een keer moeilijk gaat of niet lukt, laat u niet ontmoedigen en probeer het weer. Als het werkt is het bevredigend voor u en goed voor het land. Veel succes!

V-LAB Express bij International School The Hague

Op 21 september 2023 was het International Day for Peace. Geweldig om dan twee weken bij de International School The Hague te staan. Respect voor de aanjager van dit project, Anne Tabak (docent Humanities) en haar collega's voor het organiseren van het project.

Veel leerlingen waren enthousiast over de interactieve tentoonstelling. "Ik wist niet dat je op zoveel manieren vrede kunt maken", zei een leerling. Het project is multilingual (Duits, Nederlands en Engels) en duurde twee weken.

Het interessante van dit contact is dat we nu voor deze tentoonstelling een Engelstalige routekaart hebben. Daardoor ook geschikt voor onderbouw tweetalig onderwijs.

Bij de Volkshochschulen in Delmenhorst en Lingen (D)

Het is elke keer weer spannend en ontzettend boeiend tegelijk! De presentatie van de V-LAB Express in een nieuwe stad. In september waren we bij de International School The Hague.

Vervolgens ging de Express weer op tournee naar Duitsland, de steden Delmenhorst en vervolgens Lingen. De projecten werden georganiseerd door de Volkshochschulen in die plaatsen. Niet alleen kinderen en jongeren bezochten de tentoonstelling, maar ook volwassenen en groepen nieuwe medelanders die inburgeringscursussen volgen.

Het is even rijden en dan 'plug & play' en de tentoonstelling is weer beschikbaar. Scholieren stonden al voor de deur om hun onderzoek naar vrijheid en vrede te starten. Kinderen en jongeren onderzoeken de kernwaarden van burgerschap: vrijheid, vrede en gelijkheid.

Bij Bildungsbüro Kreis Borken - Stadlohn

De wereld mooier maken... Meer dan 800 leerlingen bezochten Das Friedenslabor in Stadlohn. Een project i.s.m. Bildungs Kreis Borken met een interactief programma over Vrijheid, Gelijkheid en Solidariteit.

Bekijk de beelden (0:40): <https://youtu.be/tNhJ4vFfTXo>

Scholieren doen onderzoek in de V-LAB Express

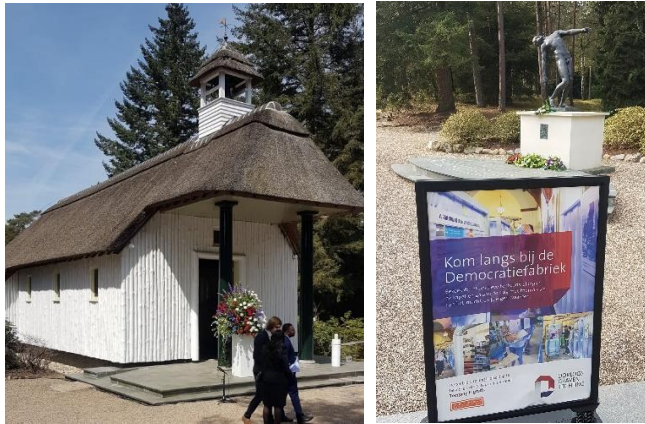
In de V-LAB Express onderzoeken kinderen en jongeren van 10 tot 15 jaar Vrede, Vrijheid en Verzet.

De tentoonstelling daagt hen ook uit om de waarden van burgerschap (samenwerken, vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit) te verkennen.

Interactieve tentoonstelling Democratiefabriek op Ereveld Loenen

In de zomermaanden stond de tentoonstelling de Democratiefabriek in de oude kapel van Ereveld Loenen. Het is een bijzondere plek om vrede, vrijheid en democratische vaardigheden te oefenen.

Volgens Theo Vleugels, directeur van de Oorlogsgravenstichting, moet het hier gebeuren. "Juist op deze plek waar mensen zijn begraven die in de strijd om democratie en vrijheid hun leven verloren hebben. We kunnen hen eren en gedenken door hun idealen en inzet te onderzoeken, vrede te maken en democratie te oefenen".

"Het is een uitdaging om met deze tentoonstelling op Ereveld Loenen te zijn", stelt Jan Durk Tuinier van de Stichting Vredeseducatie. "We zijn eigenlijk collega's, zeg ik vaak tegen veteranen die ik tegenkom. Want kinderen en

jongeren ontdekken in de Democratiefabriek dat zij zelf elke dag vrede en democratie kunnen maken in hun eigen leefomgeving.

Burgerschapsonderwijs en vredeseducatie zijn ook manieren van sociale verdediging. Iedereen is nodig! Zonder de inzet van mensen is er geen democratie of rechtsstaat". Waarna veteranen vaak stellen: "Als het fout gaat moeten de militairen het opknappen". En zo zitten we in de kern van de dialoog.

Voor educatief medewerkster Inna van Engen worden het intensieve maanden. "De Democratiefabriek staat in Loenen van 29 juni tot en met 6 oktober 2023. In de zomervakantie kan iedereen die hier komt de tentoonstelling ervaren. Bezoekers kunnen kiezen voor een themaroute van 20 minuten over Democratie, de Tweede Wereldoorlog of over het thema Pesten en het Zondebokverschijnsel.

In de maand september stonden we klaar om groepen kinderen en jongeren in schoolverband te ontvangen. Met een rondleiding met zoekopdrachten op het Ereveld, de tentoonstelling over vredesmissies in het educatief centrum en de Democratiefabriek in de oude kapel, werd een gevarieerd en uitdagend programma uitgevoerd.

Rob Gieling maakte een foto reportage. Voor een foto-impressie 0:31 Klik hier:

[Klik hier Democratiefabriek op Ereveld Loenen](#)

De Stichting Vredeseducatie heeft iets met tolerantie. Al in de jaren negentig werden diskettes en Cd-roms verspreid met de Tolerantietest in Nederland en in andere landen.

Tolerantie is wederkerig: ik verdraag anderen in hún keuzen en ik krijg verdraagzaamheid terug voor mijn keuzen. Onbegrensd is het niet: de democratische spelregels, -vastgesteld in wetten- gelden voor iedereen. Maar ook die kunnen ter discussie staan.

Probeer het zelf en we horen graag uw reactie.

U krijgt een korte uitleg over het begrip verdraagzaamheid en daarna schat u zichzelf in op een schaal van 0 (helemaal niet tolerant) tot 150 (zeer tolerant). Vervolgens reageert u op 15 dilemma's met meerkeuzevragen.

test hebben niet de wijsheid in pacht. En: tolerantie is altijd verbonden met een sociale context.

De Tolerantietest werd in 2023 vernieuwd in samenwerking met Oexman Media en gefinancierd met giften van particulieren en fondsen van Ars Donandi.

In de komende jaren willen we met partners in andere landen Tolerantietesten ontwikkelen. Donaties voor dit doel, blijven welkom.

Giften kunnen worden overgemaakt op: IBAN nr. NL02 INGB0002352816 t.n.v. de Stichting Vredeseducatie o.v.v. Tolerantietest.

[Klik hier voor de Tolerantietest](https://www.tolerantietest.eu)

Bondgenoten in Utrecht

Na 7 oktober, de aanval van Hamas op kibboetsiem in Israël en de reactie van Israël, werd het onrustig in Europa. Verontwaardiging alom. Veel mensen kwamen in een stroom van polarisatie terecht. Je bent voor of tegen die of dat en het is moeilijk om de nuances in het gesprek te vinden. In Utrecht kwamen De Bondgenoten bijeen om naar elkaar te luisteren en elkaar vast te houden. De Joodse en Islamitische gemeenschappen waren volop vertegenwoordigd. En men wil als groep dit statement geven: "We zijn in verbondenheid bij elkaar om te spreken over hoe we de vrede in onze stad kunnen bewaren en voorleven".

Na de test blijkt of u zichzelf goed hebt ingeschat en krijgt u feedback op enkele keuzen. Er ontstaat altijd discussie over de vragen en antwoorden. Des te beter! De makers van de

Zij aan Zij Respect werkt als preventie acties bij Utrechtse voetbalclubs

Workshop over Fair Play en het tegengaan van schelden in de sport

FC Utrecht is trots op haar maatschappelijke betrokkenheid. Wie het Maatschappelijk Jaarverslag leest, raakt onder de indruk van de vele activiteiten.

“FC Utrecht wil vanuit het hart de buurt veroveren, de stad, de regio en uiteindelijk Nederland. Niet door hard te roepen, maar door bij te dragen aan het collectief. Verantwoordelijkheid nemen. (...) FC Utrecht staat midden in de samenleving. Wij zijn oprecht betrokken bij alles wat er om ons heen gebeurt. Wij zijn misschien hard en professioneel. Maar wel vanuit een groot hart. FC Utrecht komt niet voor niets uit de domstad en is net als de stad verbonden met de beschermheilige St. Maarten”.

Eén van de activiteiten betreft ‘Zij aan Zij Respect’, een programma om bewoners in de regio Utrecht bewust te maken van taalgebruik. In het programma wordt schelden - met het woord ‘kanker’, vloeken, schelden met een beperking, mensen met een beperking uitlachen en discriminatie - besproken op een interactieve manier. In de jaren 2021 – 2023 is een pilotproject uitgevoerd met teams en coaches van amateurclubs uit de stad Utrecht en omgeving.

Het initiatief voor dit programma lag bij FC Utrecht, de Anne Frank Stichting en de Bond tegen Vloeken. De uitvoering was in handen van de Stichting Vredeseducatie in samenwerking met de fancoaches van FC Utrecht en Jongerenwerk Utrecht (JOU).

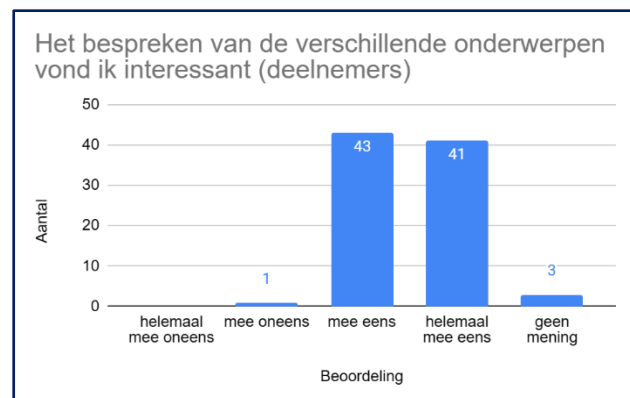
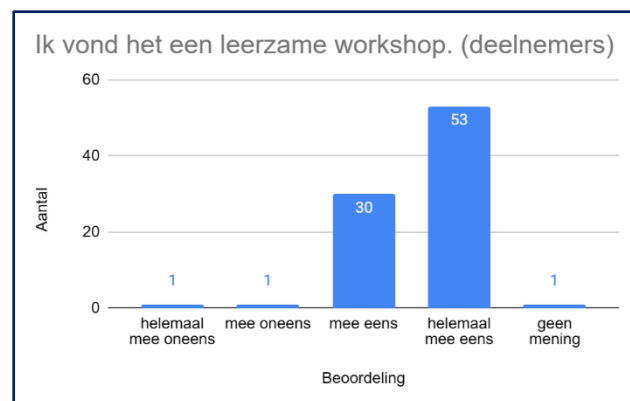

De uitvoering van het programma was in handen van Jan Durk Tuinier van de Stichting Vredeseducatie, die ook medeverantwoordelijk is voor de uitvoering van het programma Zij aan Zij Antisemitisme.

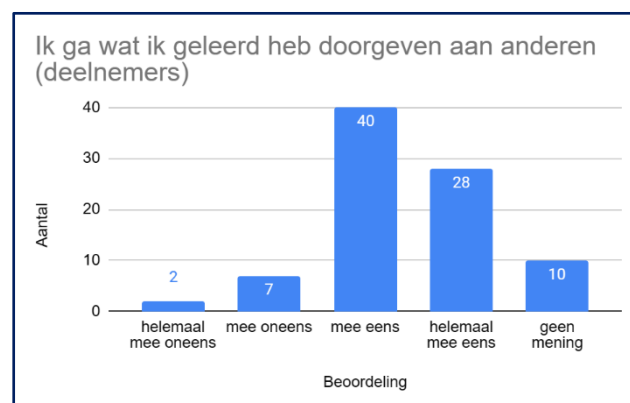
In totaal hebben 8 teams aan het programma deelgenomen. Daarnaast was er een testgroep samengesteld, waarmee het programma een eerste keer

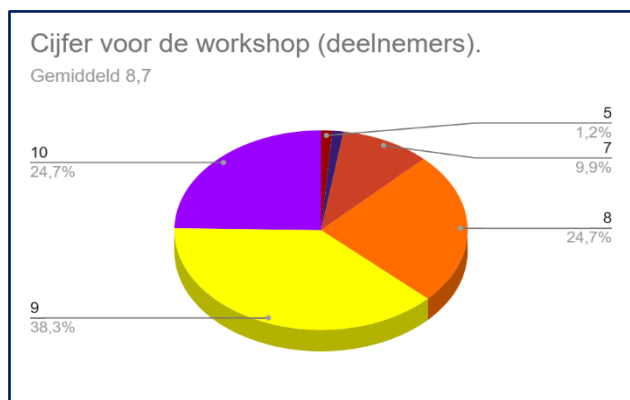
werd uitgevoerd. We hebben reacties verwerkt van 86 deelnemers en 35 begeleiders/ouders. De aantallen kunnen per vraag iets afwijken omdat niet alle deelnemers alle vragen hebben ingevuld. Omdat het hier om een procesevaluatie gaat, tellen we elke reactie mee.

Reacties van deelnemers

Een grote meerderheid van de deelnemers vond het een leerzame workshop (97%). De variëteit aan onderwerpen en werkvormen wordt ook gewaardeerd (95%)

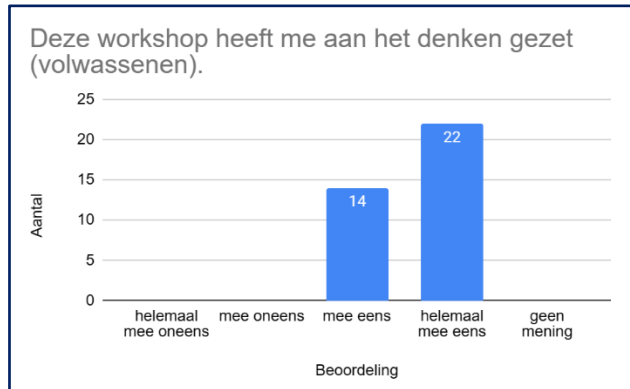

Veel deelnemers zijn bereid om hun ervaringen met anderen te delen (88%). Niet alleen vertellen wat ze hebben meegemaakt maar ook de manier hoe respect een rol kan spelen in de voetbalsport. De totaalcijfers waarmee de deelnemers hun waardering uitspreken over de workshop als geheel bevestigen de uitkomsten van de deelvragen.

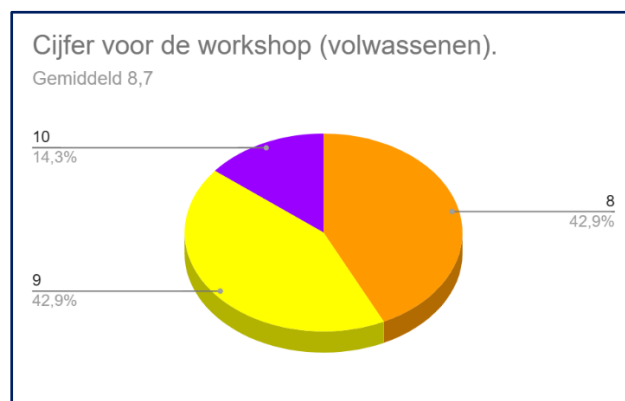
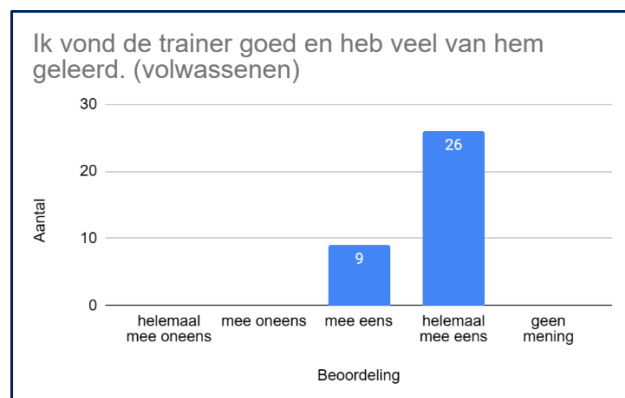

Reacties van coaches, ouders en begeleiders

Interessant is dat het aantal mensen dat aan het denken gezet, gemiddeld gesproken gelijk is aan het aantal mensen dat bereid is om over de ervaring in de workshop verder te praten. Het is een momentopname, direct na de activiteit, maar er spreekt wel een intentie uit om erover te praten, een drang om het anders te

doen en dingen zelf in praktijk te gaan brengen. Dat is hoe bewustwording werkt, stap voor stap elkaar meenemen en nieuwe gedragsalternatieven onderzoeken en oefenen.

Conclusie

Wanneer we de doelstellingen van het project 'Zij aan Zij Respect' naast de resultaten van de pilot leggen, dan zien we dat we erin geslaagd zijn om 'een interactief programma te realiseren om teams en coaches van amateurclubs uit de stad Utrecht en omgeving bewust te maken van taalgebruik.'

Uitvoerenden

De uitvoerenden hebben met veel plezier aan deze pilot gewerkt. Het is mooi te ervaren in het hart van de missie van FC Utrecht te staan, maatschappelijk relevant te zijn en bij te dragen aan een sterkere stad een sterker land, waar iedereen mee kan doen.

Het is boeiend om direct feedback te krijgen van kinderen, jongeren en hun begeleiders. Ze zijn open over hun zorgen en dilemma's ten aanzien van 'schelden en respect' en de liefde voor voetbal verbindt hen. Het is duidelijk dat we daardoor ook zelf veel geleerd hebben.

Het is een bewustwordingsproces van de deelnemers maar ook voor onszelf. Het is zinvol om het programma en deze vondsten over te dragen aan andere trainers zodat het mogelijk is om de uitvoering van het programma naar wens op te schalen.

Betrokkenheid van ouders

Opmerkelijk is de betrokkenheid van ouders en verzorgers bij het pilotproject. Ze konden vanaf de tweede rij zien hoe

het programma verliep en hoe hun kinderen daarop reageerden. Het leverde momenten van ontroering en verbinding op en de bewustwording bij de groep deelnemers werkte door in de groep ouders en verzorgers. Dit gegeven is een belangrijke factor voor de verankering van preventieactiviteiten. Vanuit FC Utrecht zou verder onderzocht kunnen worden over het versterken van bewustwordingsprocessen waarbij ouders en opvoeders betrokken worden op de activiteiten van kinderen en jongeren.

Preventie

FC Utrecht is zich zeer bewust van haar rol in processen maatschappelijke preventie. De workshop heeft het karakter van een training waarin gewenst gedrag benoemd en geoefend wordt in werkvormen. We hebben een goede balans te pakken, maar het zou in de ontwikkeling mogelijk nog meer uitgediept kunnen worden. Want iedereen is het wel met elkaar eens: je beschadigt of kwetst een ander niet moedwillig. Dat wil niemand.

Het kan wel gebeuren in de emotie van het moment, maar dan baal je zelf ook gauw als je het je bewust wordt. We hebben met de deelnemers constant gezocht naar de pareltjes van oplossingen in de wedstrijd. 'Even ademhalen voordat je wat begint te roepen', kun je oefenen en trainen. Uit onderzoek naar preventiestrategieën weten we dat het samen nadenken, benoemen en visualiseren van gedragsalternatieven preventief werkt.

De samenvattende conclusie

Het programma Zij aan Zij Respect levert een waardevolle bijdrage aan het realiseren van de missie van de samenwerkende instellingen, ten aanzien van het versterken van een respectvolle samenleving. Het draagt effectief bij aan het versterken van een respectvol taalgebruik op de sportvelden en daarbuiten.

anne frank
stichting

Jou
overnemen
de wereld

Democratiefabriek op tournee

De Interactieve tentoonstelling De Democratiefabriek heeft een intensieve tournee door Overijssel gemaakt, mogelijk gemaakt door het Provinciebestuur vanuit het programma Overijssel doet mee! Onder andere in Zwolle, Almelo, Staphorst, Kampen en Tubbergen.

Burgemeester van Tubbergen, Anko Postma met enkele leerlingen: "Door deze tentoonstelling konden basisschoolleerlingen uit groep 7 en 8 ervaren wat democratie is. Ook verbreedden ze hun kennis over grote thema's als conflicten, macht en democratie. Gaandeweg ontdekten de basisschoolleerlingen ook dat de tentoonstelling gaat over hun eigen idealen, hoop, waarden, houding en gedrag. Het is fijn dat dit in ons gemeentehuis kon plaatsvinden".

De Stingerbol in Ede werd altijd gebruikt door militairen om te oefenen in het afschieten van Stinger raketten. De Bol is nu een broedplaats voor kunst, cultuur en educatie en werd voor drie weken omgebouwd als Democratiefabriek. Bekijk de beelden op:

[DEMOCRATIEFABRIEK Stingerbol ede HD 720p - YouTube](#)

Scholieren aan het werk in de Democratiefabriek in het Huis van Katoen en Nu in Almelo. Er was een week gereserveerd voor de scholieren en een vakantieweek voor alle inwoners van de stad. Foto: Bjorn van den Elst

Op 5 mei, het Bevrijdingsfestival Drenthe in Assen, stond de Democratiefabriek opgesteld in een grote tent. Ook in 2024 staat deze tentoonstelling en de V-LAB Express in Assen.

Op het Rudolf Steiner College in Haarlem.

Leerlingen van het Kompaan College in Vorden werkten samen met de Burgemeester van Bronckhorst Marianne Besseling in de Democratiefabriek.

In het Gemeentehuis van Lochem.

In het Parktheater in Rijssen.

In de Bibliotheek in Wierden.

In het Provinciehuis van Zwolle met coördinator Gaby van Deventer-Brus van het programma Overijssel doet mee!

In de Bibliotheek van Kampen.

7 Oktober 2023: angst - woede - verontwaardiging – Multi-perspectief

De aanslagen van Hamas en de vergeldingsacties van Israël roepen heel veel heftige reacties op. Veel mensen worden door hun emoties overmand waardoor op dat moment een diepgaande discussie over oorzaken en oplossingen niet de beste manier is om elkaar te ontmoeten.

In een artikel in het [Parool](#) schrijft de directeur van het Joods Cultureel Kwartier, Emile Schrijver, over het gevaar dat 'bothsideism', de behoefte om altijd alles van twee kanten te bezien, een risico van relativisering en nivellering draagt. Daar ben ik het wel mee eens maar het multi-perspectief is ook noodzakelijk om ons in te kunnen leven in de ander, in mensen die slachtoffer zijn van geweld en die hoe dan ook verder moeten in de toekomst, niet alleen in Israël en Palestina maar overal in deze wereld.

Om even te zien hoe dat kan, kijken we terug in het verleden. In 2018 vroeg Reggaezanger Matthew Paul Miller - bekend onder zijn Hebreeuwse naam Matisyahu - 3000 moslims en Joden (die elkaar nooit eerder hadden ontmoet) om samen te komen in Haifa en het lied "One Day" met hem te leren en in hun eigen talen te zingen en te harmoniseren.

[Klik hier om te zien hoe samenleven in vrede mogelijk is.](#)

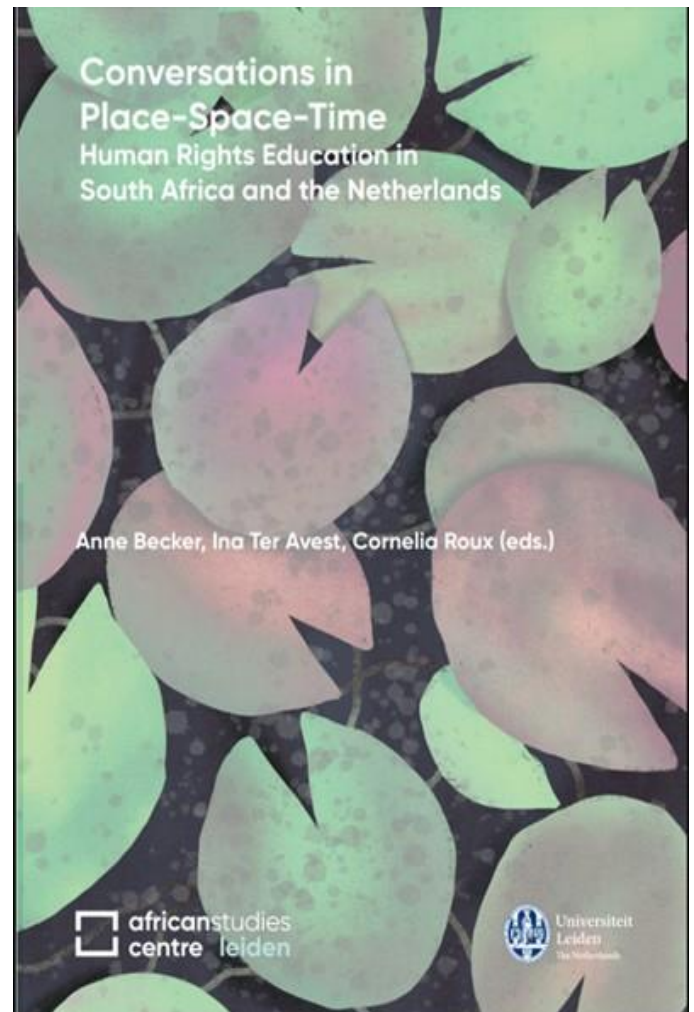

Dit is één van de 100 stoelen uit de mooie tentoonstelling 'Stoel neemt stelling' in het Centraal Museum in Utrecht. Niet heel comfortabel maar wel duurzaam en suggestief: laten we dit met wapens doen, er zijn er meer dan genoeg...

Human Rights Education in South Africa and the Netherlands

De Stichting Vredeseducatie heeft meegewerkt aan een nieuw boek "Conversations in Place-Space-Time: Human Rights Education in South Africa and the Netherlands".

Yusef Waghid, hoogleraar aan de Universiteit van Stellenbosch, stelt: "De essays gaan over de mogelijkheid te getuigen van de verschrikkingen, de trauma's en de ellendige menselijke conditie. Te onderzoeken wat dit kan betekenen voor mensenrechteneducatie. De redacteurs, Anne Becker, Ina Ter Avest en Cornelia Roux benadrukken op overtuigende wijze hoe de mensenrechtenschendingen in Zuid-Afrika en Nederland ingezet kunnen worden in onderwijs om te komen tot verzoening; door te leren om waardigheid, zelfrespect en vrijheid te rechtvaardigen, te behouden – en te komen toe empathie en menselijkheid". Het boek is bedoeld voor wetenschappers op het gebied van mensenrechten en mensen die zich in het onderwijs bezig houden met mensenrechteneducatie. Het is een uitgave van het African Studies Centre van de Universiteit Leiden, Nederland.

Ina ter Avest en Jan Durk Tuinier schreven in het boek het hoofdstuk: "Teacher education and Human Rights Education: Practise and Praxis in the Netherlands".

Koning op bezoek in het DemocratieLAB van Prodemos

Mooi om te zien dat de leerlingen en de koning genieten van de Interactieve tentoonstelling het DemocratieLAB, een concept van de Stichting Vredeseducatie, ontwikkeld voor en met ProDemos - Huis voor democratie en rechtsstaat in den Haag.

Het DOEboek Burgerschap is in herdruk verschenen. Er zijn kleine verbeteringen aangebracht, teksten zijn Vlaanderen-proof gemaakt, een andere cover en van de ondertitel hebben we de titel gemaakt.

Het gaat nog steeds over Burgerschap en de mogelijkheden voor mensen van alle leeftijden om de wereld waarin zij wonen mooier te maken.

Prijs per ex. €9,95

3 ex. DOEboek Burgerschap voor slechts € 24,95 incl. verzendkosten.

De eerste druk, met de pagina's over Sint Maarten en Utrechtse beelden, is ook nog steeds verkrijgbaar.

Bertha van Suttner: een heldin voor de vrede

Falen als operazangeres, één van de rijkste mannen ter wereld het hoofd op hol brengen en dan toch met je verboden liefde trouwen, verstoten door je familie door de bergen van de Kaukasus reizen, te gast zijn bij de prinses van Mingrelië, uit geldnood je in een oorlog begeven... Zijn dit scènes uit een romantische film?

Dit artikel is een samenvatting van het in Kleio gepubliceerde artikel van Anne Tabak, docent Humanities, International School The Hague. Anne is ook initiatiefnemer van de Stichting Denkroutes en samen met o.a. Stichting Vredeseducatie ontwikkelt zij een nieuwe Graphic Novel voor scholieren over het leven van Bertha von Suttner.

Dat zou zomaar kunnen, maar deze film is nog niet gemaakt. Dit is slechts het begin van het roerige leven van Bertha von Suttner. Zij werd als gravin Kinsky zu Wchinitz und Tettau in 1843 te Praag geboren en zou uitgroeien tot een invloedrijke Oostenrijkse schrijfster, in een tijd dat de sociaal geëngageerde roman het middel bij uitstek was om maatschappelijke veranderingen in te zetten. Bertha von Suttner werd vooral beroemd met haar roman *De wapens neer!* Het boek was precies zo activistisch als de titel doet vermoeden.

Over haar leven en nalatenschap in is Nederland niet veel bekend, maar in Duitsland en Oostenrijk zijn nog steeds straten, pleinen en scholen naar haar vernoemd. Niet verwonderlijk, gezien haar geboortegrond in het toenmalige Oostenrijk-Hongarije. Toch liet zij ook in Nederland haar sporen na. Wie was zij, wat deed zij en waarom zou dat relevant zijn in het klaslokaal?

Oorlogen als norm geschiedenisonderwijs

Oorlog lijkt de norm in onze geschiedensismethodes. En als de term pacifisme valt, draaien veel geschiedenisdocenten hun hoofd al weg. Niet alleen zij, maar ook veel leerlingen lijken meer geïnteresseerd in oorlog: de uitzonderlijke omstandigheden op het slagveld, specifieke details over wapens, uniformen, slagkracht, technische hoogstandjes, snelheid, communicatiemiddelen en strategische manoeuvres - het doet bij vele historici het hart sneller kloppen. In oorlogsomstandigheden is het niet alleen de heldenmoed, maar ook de vernietigende kracht zelf die fascineert.

En ook als dit niet het geval is, als er meer oog is voor de misère, de verveling, de uitzichtloosheid, de ontredde, de onmenselijke dilemma's, de vernedering, de uitbuiting, de verkrachtingen, de honger, het verraad en de trauma's

... dan nog lijkt het wijs om je niet met pacifisme bezig te houden. Oorlogen zijn een realiteit, daar kunnen we niet omheen. Pacifisme is een defect idee, zo lijkt het. Militaire verdediging lijkt effectiever en legitiem.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat onze geschiedenisboeken vaak op de leest van opeenvolgende oorlogen zijn geschoeid. Ook al is er vrede, er komt altijd weer een oorlog. Bovendien hebben oorlogen een vast te stellen beginpunt, vaak een duidelijk einde, ervaren we ze meestal als een waterscheiding in de tijd en fungeren in de hoofdstukindeling dan ook veelal als cesuur.

Helden in de klas

In deze werkelijkheid is het altijd fijn om een held ten tonele te kunnen voeren: een historische 'agent' die helpt om met iets meer afstand dit soort verbanden te onderzoeken - en het toch een gezicht te geven. Bertha von Suttner, met haar intrigerende levensloop en bewonderenswaardig nalatenschap, kan die rol vervullen. Vooral haar boek *De wapens neer!* vormt een perfecte aanleiding om oorlog en vrede te bespreken.

Deze strip maakt deel uit van een folder ten behoeve van de fondsenwerving voor het project Vrede verbeeld – inspiratie, idealisme en identiteit. De linkerkant is getekend door Emma Ringelding, de rechterkant door Karin Blaauwijkl. Zie voor meer informatie over het project: www.denkroutes.nl. Dit stripboek zal worden uitgegeven door Marc de Lobie van Uitgeverij Syndikaat.

Realiteit van de 19^e eeuw

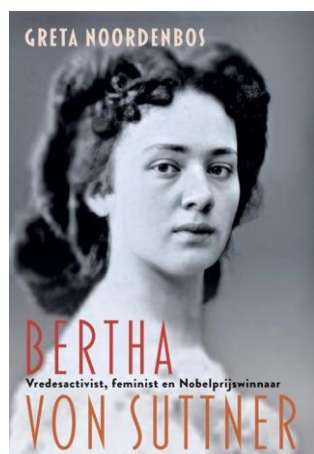
Haar 19de-eeuwse realiteit was namelijk extreem nationalistisch, militaristisch, vrouwenonvriendelijk en vergeven van religieuze dogma's. Deze vier kenmerken vormden een schijnbaar onontwarbare knoop van drogredenen waarmee oorlog als onvermijdbaar werd gepresenteerd, vrouwen monddood werden gemaakt, de verschrikkelijke gevolgen van militair ingrijpen werden ontkend en iedere oorlog de kiem van de volgende in zich droeg. Je zou zeggen dat we daar in de 21^e-eeuw bovenuit zijn gegroeid. Toch tonen de *glorification of war* in de entertainmentindustrie en ook berichten in de media aan dat dit nog niet helemaal het geval is.

Roman 'De wapens neer!'

We kunnen Bertha von Suttner bewonderen om de manier waarop ze dit alles bekritiseerde. En ontrafelde! Haar min of meer autobiografische roman *De wapens neer!* leest als een *coming of age* waarin Martha, de hoofdpersoon, stap voor stap korte metten maakt met geweld als norm.

Strijd tegen vijandbeelden

Martha staat op tegen haar vader de generaal als deze stelt dat vrouwen hun mond moeten houden over oorlogsvoering. Zij zijn immers nooit op het slagveld geweest? Hun lieve mooie burgerhoofdje moesten ze maar niet breken over internationale politiek - wees liever blij dat huis en haard worden beschermd! Martha ziet dat deze houding juist een bron van geweld kan zijn en uiteindelijk huis en haard bedreigt: het Oostenrijks-Hongaarse leger bewapent zich uit voorzorg, legitimeert deze defensie met opgeklopte vijandbeelden en triggert zo een volgende oorlog. Tegen de destructie die volgt kunnen vrouwen en andere burgers zich niet verweren.

Martha staat ook op tegen haar vrome tante die stelt dat God het nu eenmaal zo bedoeld heeft en dat het geen zin heeft om oorlog te willen uitbannen. Martha zet hier tegenover de eigen verantwoordelijkheid die ieder mens voor zijn of haar keuzes heeft. In haar ogen is oorlog mensenwerk en kunnen betrokkenen zich uiteindelijk niet verschuilen achter het bevel van hogergeplaatsten.

Deze romanfiguur gooit dus heilige huisjes om, fileert de kromme redeneringen van familieleden, spijkt zichzelf bij op het gebied van geschiedenis, filosofie en volkerenrecht, zoekt medestrijders en voert actie door onvermoeibaar tegen de normalisering van oorlogsvoering en ten behoeve van vrede te schrijven, te netwerken, te reizen en te spreken. Net als Bertha zelf.

Vredesactiviste

En zo kwam het dat zij een stuwende kracht werd van een internationale vredesbeweging, pleitte voor internationale arbitrage om conflicten tussen landen aan te pakken en aanwezig was bij de twee belangrijke Haagse vredesconferenties in 1899 en 1907. De afspraken die daar werden gemaakt resulteerden in de bouw van het Vredespaleis - nu het onderkomen van het Permanent Hof van Arbitrage - het Internationaal Gerechtshof van de Verenigde Naties, de Haagse Academie voor Internationaal Recht en de fameuze bibliotheek van de Carnegie Stichting. Door haar jarenlange correspondentie had zij bovendien de hand in de totstandkoming van de Nobelprijs. In de aangekondigde biografie zal hier een zeer boeiend hoofdstuk aan worden gewijd.

Zonder al te veel spoilers weg te geven, kan nog worden vermeld dat Bertha von Suttner talrijke boeken en artikelen publiceerde, die bovendien in vele talen verschenen, twee Amerikaanse presidenten de hand schudde, gevierd en vergruisd werd en uiteindelijk gedesillusioneerde stierf. Waarom? Omdat zeven dagen na haar overlijden de Eerste Wereldoorlog uitbrak. Iets wat zij – en velen met haar – zagen aankomen en toch niet konden voorkomen.

Leren over en van geschiedenis

Ook dit maakt haar een interessant persoon om in de klas tegen het licht te houden. Is haar erfenis futiel? Overleefden haar ideeën de vreselijke slagvelden om de vredesbouwers daarna de broodnodige, voortschrijdende inzichten te geven over hoe opnieuw aan duurzame vrede kon worden gewerkt? Hoeveel verschil kan één mens maken? Wie waren nog meer in deze context actief en droegen bij aan de nalatenschap van oorlogsrecht, medische voorzieningen, waarheidscommissies, verzoening en diplomatie? En in hoeverre zijn deze ideeën nu gemeengoed geworden?

We denken dat het uitdiepen van deze vragen relevant is voor docenten en leerlingen wanneer zij zich oriënteren op hun positie in de toekomstige maatschappij. Of wanneer zij het nieuws proberen te duiden. En waar instituties en geleidelijke normverschuivingen moeilijk te vatten zijn in de klas, krijgt een gelaagde en bredere opvatting van wat duurzame vrede kan betekenen een gezicht door de moedige en intelligente doorzetter Bertha von Suttner. Die ook nog eens een levensloop had waar je zo een spetterende film over zou kunnen maken.

In memoriam Arie Blanken (1949-2023)

Op 27 december 2023 is Arie Blanken, de oud-penningmeester van de Stichting Vredeseducatie overleden. Hij was al enige tijd ziek maar toch kwam zijn overlijden onverwachts. Arie Blanken was vanaf 2011 tot 2022 een dragende kracht in het bestuur van de Stichting. Zijn nuchtere kijk hield de uitvoerders bij de les en zijn betrokkenheid bij de projecten was groot. Hij was kritisch op de haalbaarheid van nieuwe plannen en formuleerde kansen en bedreigingen voor de budgetten. Hij vormde op die manier een gewenst tegenwicht voor de altijd optimistische medewerkers. In zijn werkzaam leven was hij lange tijd risicomanager bij een grote bankinstelling en dat was te merken in zijn werk als penningmeester. Bovenal was Arie een vriendelijk en vredelievend mens en een goede vriend.

Foto links. Arie Blanken (r) bij de opening van de tentoonstelling *The Hope Factory* in het Olympisch Museum in Lausanne. Foto midden. Bij de aanbidding van het Inspiratieboek *Tekenend voor Vrede* aan de toenmalige burgemeester van Utrecht, Jan van Zanen. Foto rechts. Met Hayo van Gernerden bij de viering van het 25-jarig jubileum van de Stichting Vredeseducatie.

Vredesfondsen + Ars Donandi Sophie Booy - barones van Randwijck fonds + Ars Donandi

De Stichting Vredeseducatie kon de projecten uitvoeren dankzij de bijdragen van fondsen, gemeenten en particuliere donaties. Het nieuwe DOEboek *Burgerschap* uit 2022 werd ondersteund door: de Haella Stichting, het Vredesfondsen en het Sophie Booy barones van Randwijckfonds van Ars Donandi en de Stichting Wiesenhal Fonds. Voor het DOEboek *Burgerschap*, wordt intensief samengewerkt met het Sint-Maartensberaad Utrecht.

Podcast Vredeseducatie

In 2024 starten we met een podcastproject waarin de jarenlange ervaringen met vredeseducatie centraal staan. Analyse van de thema's vrede, vrijheid en democratie vanuit het perspectief van ervaringsleren. Hoe leren mensen vrede? Hoe kunnen we elkaars vrijheid vergroten?

De podcasts zijn voor iedereen die betrokken is bij opvoeding en onderwijs en alle mensen die de vrede liefhebben.

De serie van 10 afleveringen worden ontwikkeld in samenwerking met Vincent Bijlo, cabaretier en schrijver (foto rechts).

Klik hier voor de podcast van Vincent:

[Vrijheidskwartiertje](#)

Wilt u het nieuwe project ondersteunen? Maak dan een gift over op rekeningnr. NL02 INGB 0002352816 t.n.v. Stichting Vredeseducatie Utrecht onder vermelding van Podcast.

Wat helpt jou bij verdriet, geluk en geloof?

Kies er twee of vul zelf iets in.

○ Dromenvanger

Dit wiel lijkt op een spinnenweb en vangt enge dromen.

○ Koran

Het heilige boek van Mohamed met de leefregels voor moslims.

○ Tasbeih

Deze ketting heeft 33 kralen en bij elke kraal spreken moslims een gebed uit.

○ Gelukkoekje

Een Chinese gewoonte: een koekje met een papertje erin met een gelukwens.

○ Bijbel

Een verzameling van 66 oude boekrollen en brieven met de leefregels voor christenen.

○ Thora

Vijf boeken van Mozes in een boekrol met leefregels voor Joden.

○ Blauwe oog

Het blauwe oog beschermt voor gevaar en je ziet het vaak in het Midden-Oosten.

○ Hamsa

Dit is de hand van Fatima en zal moslims beschermen.

○ Gelukspoppetjes

Voor het slapengaan vertellen kinderen hun problemen aan deze poppetjes.

○ Rozenkrans

Deze ketting heeft 6 grote en 53 kleine kralen en helpt christenen bij het bidden.

○ AUM

Dit teken dragen veel Hindoes aan een ketting zodat ze met aandacht kunnen leven.

○ Meditatiekussen

Stil zijn en ademen geeft mensen uit allerlei levensbeschouwingen rust en vrede.

○
Maak hier een tekening

Meer weten over de feestdagen die mensen vieren?

Samenstelling nieuwsbrief/jaarbericht 2022

Jan Durk Tuinier (directie)

Bestuur Stichting Vredeseducatie

Marjan Bosma (voorzitter), Jan Haasjes (Penningmeester), Anja Boevé (secretaris), Zinzi Rozema (bestuurslid)

Met dank aan:

Femke Akerboom (acquisitie en relatiebeheer voor Duitsland), Edith van Gernerden (tentoonstellingsopbouw en transport), Hayo van Gernerden (ontwerp, productie tentoonstellingen en onderhoud), Scarlet Maassen (vormgeving DOEboeken), Spelt Financiële Adviseurs Ede, Sonja Rexwinkel (vertalingen Duits en netwerkvorming), Circus Sinistra en Ronald Huffener (website vredeseducatie), Stephan Oexman (programmeren), Rien Sprenger (Sint Maartensberaad).

Stichting Vredeseducatie Prins Bernhardlaan 91B 6713 MB Ede

Tel: 06 – 83 83 33 58 (algemeen en reservering interactieve tentoonstellingen)

E-mail: vrede@xs4all.nl Internet: www.vredeseducatie.nl